

صلى الله عليه وسلم

دانشگاه آزاد اسلامی

واحد تهران مرکزی

دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی

گروه علوم تربیتی

پایان نامه دریافت درجه کارشناسی ارشد

مدیریت برنامه ریزی درسی

عنوان :

بررسی تاثیر برنامه درسی پنهان بر ابعاد تربیتی (اهداف، روش، محتوا)

استاد راهنما:

دکتر شهرزاد شاوردی

استاد مشاور:

دکتر لطف ا... عباسی

پژوهشگر:

محمد هادی نقشینه ارجمند

پاییز ۱۳۹۰

سپاس

از استاد بزرگوار سرکار خانم دکتر شهرزاد شاوردی که در
این مسیر راهنمای من بودند و استاد ارجمند جناب آقای
دکتر لطف الله عباسی که با نظرات خود یاریم دادند ،
سپاسگزاری نمایم .

بسمه تعالی

تعهد نامه اصالت پایان نامه کارشناسی ارشد

اینجانب محمد هادی نقشینه ارجمند دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد ناپیوسته به شماره دانشجویی ۸۸۰۶۴۹۷۹۲۰۰ در رشته علوم تربیتی - مدیریت برنامه ریزی که در تاریخ ۱۳۹۰/۱۱/۲۹ از پایان نامه خود تحت عنوان: بررسی تاثیر برنامه درسی پنهان بر ابعاد تربیتی (اهداف، روش، محتوا) با کسب نمره ۱۷ و درجه بسیار خوب دفاع نموده ام بدین وسیله متعهد می شوم:

۱. این پایان نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه، کتاب، مقاله و ...) استفاده نموده ام، مطابق ضوابط و رویه های موجود، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست ذکر و درج کرده ام.
۲. این پایان نامه قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح، پایین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی ارائه نشده است.
۳. چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هر گونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و ... از این پایان نامه داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.
۴. چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را بپذیرم و واحد دانشگاهی مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی ام هیچ گونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی:

تاریخ و امضاء:

بسمه تعالی

در تاریخ ۱۳۹۰/۱۱/۲۹

دانشجوی کارشناسی ارشد آقای محمد هادی نقشینه
ارجمند پایان نامه خود را دفاع نموده و با نمره ۱۷ بحروف
هفده تمام و با درجه بسیارخوب مورد تصویب قرار
گرفت.

امضاء استاد راهنما

دانشگاه آزاد اسلامی - واحد تهران مرکزی

دانشکده: روانشناسی و علوم اجتماعی

(این چکیده به منظور چاپ در پژوهش نامه دانشگاه تهیه شده است)

کد شناسایی پایان نامه: ۱۰۱۰۱۰۳۹۰۶۰۱۲۰۱	نام واحد دانشگاهی: تهران مرکزی کد: ۱۰۱
عنوان پایان نامه: بررسی تاثیر برنامه درسی پنهان بر ابعاد تربیتی (اهداف، روش، محتوا)	
تاریخ شروع پایان نامه: ۱۳۹۰/۱/۲۵ تاریخ اتمام پایان نامه: ۱۳۹۰/۱۱/۲۹	نام و نام خانوادگی دانشجو: محمد هادی نقشبند ارحمند شماره دانشجویی: ۸۸۰۶۴۹۷۹۲۰۰ رشته تحصیلی: مدیریت برنامه ریزی
استاد / استادان راهنما: دکتر شهرزاد شاوردی استاد / استادان مشاور: دکتر لطف الله عباسی	
آدرس: تهران - خیابان فاطمی - کوی هشتم - پلاک ۶ تلفن: ۰۹۱۹۵۵۰۷۲۶۲	
<p style="text-align: center;">چکیده پایان نامه (شامل خلاصه، اهداف، روش های اجرا و نتایج به دست آمده):</p> <p>این پژوهش به بررسی تاثیر برنامه درسی پنهان بر مولفه های تربیتی (اهداف، محتوا، روش) می پردازد. وسعی دارد به سه سوال پاسخ دهد.</p> <p>سوال اول (تاثیر برنامه درسی پنهان بر اهداف تربیتی چگونه است ؟</p> <p>سوال دوم (تاثیر برنامه درسی پنهان بر محتوای تربیتی چگونه است ؟</p> <p>سوال سوم (تاثیر برنامه درسی پنهان بر روشهای تربیتی چگونه است ؟</p> <p>ابتدا به تعریف نظری برنامه درسی پنهان از دیدگاههای مختلف پرداخته شده است. سپس تعریف عملیاتی برنامه درسی پنهان گفته شده و پس از آن به تعلیم و تربیت و تعاریف آن پرداخته شده و بعد مولفه های تربیتی مشخص شده و تعریف هر یک از آنها بیان شده است. (اهداف، محتوا، روش)</p> <p>در مرحله بعدی تحقیق ابتدا باتوجه به کتابها، پایان نامه ها و مقاله های خارجی مربوط به موضوع تحقیق یازده عنوان پایان نامه با مشخصات جدول شماره (۳-۱) و سیزده عنوان کتاب فارسی با مشخصات جدول شماره (۳-۲) و هفت عنوان مقاله با مشخصات جدول شماره (۳-۲) به عنوان اطلاعات اولیه تحقیق قرار گرفت. (نمونه مورد ارزیابی) در مرحله جدید تک تک پایان نامه ها مطالعه و مورد بررسی قرار گرفت و در هر کدام از آنها بدنبال جواب سه سوال مطرح شده گشتیم سپس هر یک را باتوجه به پژوهش انجام شده دسته بندی کرده و در نهایت طبق معیارها و مولفه های تعریف شده نتیجه گیری نمودیم. جدول شماره (۴-۱) در مرحله دیگر بخشهای مربوط به موضوع در کتابهای ذکر شده مطالعه و مورد بررسی قرار گرفت و در هر کدام از آنها بدنبال جواب سه سوال مطرح شده بودیم سپس هر یک را باتوجه به پژوهش انجام شده دسته بندی کرده و در نهایت طبق معیارها و مولفه های تعریف شده نتیجه گیری نمودیم. جدول شماره (۴-۲) در بخش بعدی مقاله های خارجی مربوط به موضوع مطالعه و مورد بررسی قرار گرفت و در هر کدام از آنها بدنبال جواب سه سوال مطرح شده بودیم سپس هر یک را باتوجه به پژوهش انجام شده دسته بندی کرده و در نهایت طبق معیارها و مولفه های تعریف شده نتیجه گیری نمودیم. جدول شماره (۴-۳) و در نهایت تاثیر برنامه درسی پنهان بر مولفه های تربیتی با توجه به بررسی کتابها، پایان نامه ها، مقاله های خارجی مورد بحث، مثبت دیده شد که نشان از تاثیر برنامه درسی پنهان بر مولفه های تربیتی (اهداف، محتوا، روش) می باشد. در پایان و فصل پنجم نیز پیشنهادات و نتیجه گیری از پژوهش انجام گرفته است.</p>	

نظر استاد راهنما برای چاپ در پژوهش نامه دانشگاه مناسب است تاریخ و امضا:

مناسب نیست

فهرست مطالب

فصل اول کلیات طرح ۱

۱-۱- مقدمه: ۲

۱-۲ بیان مسأله تحقیق: ۳

۱-۳- اهمیت و ضرورت انجام پژوهش: ۴

۱-۴- هدفهای تحقیق: ۵

۱-۵- سوالات تحقیق: ۵

۱-۶- ابعاد تربیتی و مهمترین آنها: ۶

۱-۷- متغیرها و واژه‌های کلیدی: ۶

فصل دوم الف) مبانی نظری تحقیق ب) پیشینه تحقیق ۸

۱-۲- مقدمه: ۹

۲- الف- مبانی نظری تحقیق: ۹

۲- ب- تعریف عملیاتی تحقیق: ۹

۲- الف- ۱- برنامه درسی پنهان: ۱۱

۲- الف- ۱- ۱- دلایل توجه به برنامه درسی پنهان: ۱۷

۲- الف- ۱- ۲- ابعاد برنامه درسی پنهان: ۲۱

۲- الف- ۱- ۳- عوامل تشکیل دهنده برنامه درسی پنهان: ۲۲

۲- الف- ۱- ۴- فاکتورهای مهم در ارزش برنامه درسی پنهان: ۲۳

۲- الف- ۱- ۵- رویکردهای برنامه ی درسی پنهان: ۲۴

۲- الف- ۱- ۶- تعلیم و تربیت درآموزش و ابعاد آن ۲۷

۲- الف- ۱- ۷- برنامه درسی پنهان و ابعاد تربیتی: ۲۷

- الف - ۱ - ۸ - برنامه درسی پنهان و اهداف تربیتی : ۲۸
- اهداف کلی آموزش: ۲۸
- ۲- الف - ۱ - ۹ - برنامه درسی پنهان و روش های تربیتی (اهداف) : ۲۹
- ۲- الف - ۱ - ۱۰ - رابطه ی تدریس با برنامه ی درسی پنهان (به عنوان روشی تربیتی): ۳۱
- ۲- الف - ۱ - ۱۰ - ارتباط تکنولوژی آموزشی با برنامه ی درسی پنهان (به عنوان روشی تربیتی): ۳۴
- ۲- الف - ۱ - ۱۱ - برنامه درسی پنهان و محتوای تربیتی : ۳۶
- ۲- الف - ۱ - ۱۱ - ویژگیها ی برنامه ی درسی پنهان و محتوای تربیتی: ۴۳
- ۲- الف - ۱ - ۱۱ - عوامل موثر در شکل گیری برنامه ی درسی پنهان و محتوای تربیتی: ۴۴
- ۲- الف - ۱ - ۱۱ - تاثیر برنامه ی درسی پنهان بر تجربه های یادگیری دانش آموزان (محتوای آموزشی): ۴۶
- ۲- الف - ۱ - ۱۱ - تاثیر برنامه درسی پنهان بر محتوای آموزشی از دیدگاه آسبروکس: ۴۷
- ۲- الف - ۱ - ۱۱ - اصول تعلیم و تربیت در انتخاب مواد درسی به عنوان یک محتوای آموزشی : ۴۹
- ۲- الف - ۱ - ۱۱ - تاثیر برنامه درسی پنهان بر محتوای آموزشی (معیارها و اصول انتخاب محتوا): ۵۰
- ۲- الف - ۱ - ۱۱ - تاثیر برنامه درسی پنهان و محتوادر آموزش : ۵۲
- ۲- الف - ۱ - ۱۲ - ارتباط محتوا با هدف به عنوان مولفه های تربیتی : ۵۴
- ۲- الف - ۱ - ۱۳ - تاثیر برنامه درسی پنهان بر ارزشیابی آموزشی : ۵۶
- ۲- الف - ۲ - اهمیت ارزش یابی مستمر در فرایند آموزش : ۵۷
- ۲- ب : پیشینه تحقیق : ۵۹
- فصل سوم روش تحقیق.....** ۸۰
- ۳- ۱ - مقدمه: ۸۱
- ۳- ۲ - ماهیت پژوهش: ۸۱
- ۳- ۳ - گردآوری اطلاعات: ۸۱
- ۳- ۴ - روش تحقیق : ۸۱

۳-۵-جامعه آماری: ۸۲

۳-۶-نمونه آماری : ۸۲

۳-۷-روش گردآوری اطلاعات:..... ۸۶

۳-۸-روش تجزیه و تحلیل اطلاعات:..... ۸۶

۳-۹-طبقه بندی اطلاعات:..... ۸۶

فصل چهارم تجزیه و تحلیل یافته های تحقیق..... ۸۷

۴-۱-مقدمه:..... ۸۸

۴-۲-تجزیه هدف کلی به هدفهای جزئی:..... ۹۰

۴-۳-پاسخ به سوالات پژوهش:..... ۹۴

فصل پنجم نتیجه گیری و پیشنهادات..... ۱۱۴

۵-۱-مقدمه :..... ۱۱۵

۵-۲-محدودیت های تحقیق:..... ۱۱۵

۵-۳-خلاصه و نتیجه گیری از مطالب تحقیق :..... ۱۱۵

۵-۴-پیشنهاد ها و راهکارهایی برای ایجاد زمینه ی طراحی و اجرای برنامه ی درسی پنهان دربرنامه ریزی تحصیلی

:..... ۱۲۱

۵-۵- پیشنهادهای عملی :..... ۱۲۲

۵-۶-پیشنهادهای جانبی :..... ۱۲۴

منابع ماخذ..... ۱۲۵

الف - منابع فارسی :..... ۱۲۵

ب - منابع انگلیسی :..... ۱۲۷

فهرست جداول

جدول شماره ۱-۳- عنوان پایان نامه های بررسی شده : ۸۳

جدول شماره ۲-۳- مقاله های خارجی بررسی شده : ۸۴

جدول شماره ۳-۳- عنوان کتابهای بررسی شده : ۸۵

جدول شماره ۱-۴- فهرست کتابها و پایان نامه ها و مقاله های خارجی بررسی شده در سوال اول... ۹۶

جدول شماره ۲-۴- فهرست کتابها و پایان نامه ها و مقاله های خارجی بررسی شده در سوال دوم... ۹۹

جدول شماره ۳-۴- فهرست کتابها و پایان نامه ها و مقاله های خارجی بررسی شده در سوال سوم... ۱۰۴

جدول ۴-۴- بررسی تاثیرات برنامه درسی پنهان بر ابعاد تربیتی (اهداف، روش، محتوا)..... ۱۱۲

چکیده:

این پژوهش به بررسی تاثیر برنامه درسی پنهان بر مولفه های تربیتی (اهداف، محتوا، روش) می پردازد. وسعی دارد به سه سوال پاسخ دهد.

سوال اول) تاثیر برنامه درسی پنهان بر اهداف تربیتی چگونه است؟

سوال دوم) تاثیر برنامه درسی پنهان بر محتوای تربیتی چگونه است؟

سوال سوم) تاثیر برنامه درسی پنهان بر روشهای تربیتی چگونه است؟

ابتدا به تعریف نظری برنامه درسی پنهان از دیدگاههای مختلف پرداخته شده است. سپس تعریف عملیاتی برنامه درسی پنهان گفته شده و پس از آن به تعلیم و تربیت و تعاریف آن پرداخته شده و بعد مولفه های تربیتی مشخص شده و تعریف هر یک از آنها بیان شده است. (اهداف، محتوا، روش) در مرحله بعدی تحقیق ابتدا با توجه به کتابها، پایان نامه ها و مقاله های خارجی مربوط به موضوع تحقیق یازده عنوان پایان نامه با مشخصات جدول شماره (۳-۱) و سیزده عنوان کتاب فارسی با مشخصات جدول شماره (۳-۳) و هفت عنوان مقاله با مشخصات جدول شماره (۳-۲) به عنوان اطلاعات اولیه تحقیق قرار گرفت. (نمونه مورد ارزیابی)

در مرحله جدید تک تک پایان نامه ها مطالعه و مورد بررسی قرار گرفت و در هر کدام از آنها بدنبال جواب سه سوال مطرح شده گشتیم سپس هر یک را با توجه به پژوهش انجام شده دسته بندی کرده و در نهایت طبق معیارها و مولفه های تعریف شده نتیجه گیری نمودیم. جدول شماره (۴-۱)

در مرحله دیگر بخشهای مربوط به موضوع در کتابهای ذکر شده مطالعه و مورد بررسی قرار گرفت و در هر کدام از آنها بدنبال جواب سه سوال مطرح شده بودیم سپس هر یک را با توجه به پژوهش انجام شده دسته بندی کرده و در نهایت طبق معیارها و مولفه های تعریف شده نتیجه گیری نمودیم. جدول شماره (۴-۲)

دربخش بعدی مقاله های خارجی مربوط به موضوع مطالعه و مورد بررسی قرار گرفت و در هر کدام از آنها بدنبال جواب سه سوال مطرح شده بودیم سپس هریک را با توجه به پژوهش انجام شده دسته بندی کرده و در نهایت طبق معیارها و مولفه های تعریف شده نتیجه گیری نمودیم . جدول شماره (۴)-

(۳)

و در نهایت تاثیر برنامه درسی پنهان بر مولفه های تربیتی با توجه به بررسی کتابها ، پایان نامه ها ، مقاله های خارجی مورد بحث ، مثبت دیده شد که نشان از تاثیر برنامه درسی پنهان بر مولفه های تربیتی (اهداف ، محتوا ، روش) می باشد . در پایان و فصل پنجم نیز پیشنهادات و نتیجه گیری از پژوهش انجام گرفته است

فصل اول

کلیات طرح

۱-۱- مقدمه:

زمانی که زنگ مدارس در پایان یک روز درسی در کشورهای مختلف جهان نواخته می شود، آیا دانش آموزان راهی منازل خود می شوند تا تکالیف خود را در آنجا انجام داده و اوقات خود را در خانه و با خانواده بگذرانند؟ مسلماً " در مورد بسیاری از دانش آموزان این موضوع صادق نیست. آنها گاه بدون هیچ توجهی و شناختی در کلاس های درسی دیگر شرکت می کنند، این موضوع را می توان به نوعی همان تاثیر برنامه درسی پنهان بردانش آموزان دانست.

این وضع به معنی آن است که یک نظام غیررسمی در کنار نظام آموزش و پرورش رسمی در جریان است. در دنیا برای این نوع نظام آموزش و پرورش غیر رسمی از ستعاره سایه استفاده می کنند. کتاب ها و مقالاتی نیز تحت این عنوان انتشار یافته است. استفاده از استعاره "سایه" برای این نوع آموزش و پرورش به این دلیل است که متاثر از آموزش و پرورش رسمی است ولی به دلیل شفاف نبودن مورد بی اعتنایی قرار گرفته است.

برخلاف همه برنامه های آموزشی که تاثیر پذیرند، برنامه درسی پنهان به شدت تاثیر گذار است و برجریان اصلی آموزش و پرورش اثر می گذارد. برنامه درسی پنهان اگر چه در بهبود وضعیت آموزشی دانش آموزان موثر است ولی از طرف دیگر بر کیفیت آموزشی، نابرابری های اجتماعی، عدالت و آموزش خلاق اثر منفی دارد.

(آموزش و پرورش سایه، آراین، خدیجه، ۱۳۸۸، پیشگفتار)

گستره برنامه ریزی آموزشی وسیع تر از برنامه ریزی های دیگر است. اکنون برنامه ریزی، علاوه بر نظام رسمی آموزش و پرورش، در مورد سایر تلاش های مهم آموزشی در موقعیت های غیر رسمی نیز، کاربرد دارد. توجه به رشد و توسعه نظام های آموزشی با توجه به کل فرآیندهای آموزشی و کنترل پیامدهای آن تکمیل می شود و حتی گاهی اوقات نیز جایگزین آن می گردد. در نهایت، برنامه ریزان و مدیران بیش از پیش بر اهمیت راهبردهای کاربردی و نقش ساز و کارهای مختلف تنظیم کننده در این زمینه آگاهی یافته اند، مانند: انتخاب شیوه ها، امتحانات، ساختار آموزشی و... دغدغه برنامه ریزان دو چیز مهم می تواند باشد: یکی به دست آوردن درک بهتری از اعتبار آموزش و پرورش در ابعاد خاص، که به صورت تجربی مشاهده شده است و دیگری کمک به تعیین راهبردهای

مناسب برای تغییر. (همان منبع، ص ۱۱ و ۱۲) و اینگونه می توان به بخشی از اهمیت برنامه درسی، ساختار آموزشی باتوجه به پراکندگی این نظام اشاره کرد.

۱-۲ بیان مساله تحقیق:

آنچه در این پژوهش مورد بررسی اساسی است برنامه درسی پنهان به مفهوم سازه ای نظری و استنباطی است. سازه و مفهومی که در هر موقعیت آزاد و ساختمانند می توان رد پای آن را جستجو کرد. ازدیدگاه مارتین (Martin) برنامه درسی پنهان به نوعی یادگیری اطلاق می شود که مورد نظر معلمان (یا مدرسه) نیست. "یا اگر مورد نظر است فراگیران رسماً" و عملاً "از آن شناختی ندارند." (خدابنده، ۸۳، صفحه ۱۲).

در دهه ۱۹۷۰ برنامه درسی پنهان مفهوم دیگری برای دانشمندان داشت. این مفهوم موجب تقویت تحلیل های مربوط به تعارض، حامی تثبیت قشر بندی اجتماعی و انواع دیگر قشر بندی (قشر بندی فرهنگی، اقتصادی و سیاسی) تلقی می کرد. (قادری، ۸۳، ص ۱۴). باتوجه به این دیدگاه برنامه نویسان آن دوره نگاه خاصی به طبقه بندی اجتماعی و سطوح مختلف جوامع داشتند.

توجه نکردن به برنامه درسی پنهان و فقدان آموزشهای لازم برای خود شناسی و خود ارزیابی که زمینه بزهکاری را فراهم می آورد، عدم اعتماد به نفس و بی توجهی به پرورش فردیت راسبب می شود. به واسطه انبوه دانش آموزان در کلاس درس و عدم تقویت ذهنیت و روحیه علمی در دانش آموزان برای مواجهه با مسائل و نگرش مثبت به مسائل و بروز اندیشه های نو، به واسطه شکاف های بزرگ بین اجزای یک مدرسه از چالشهایی می باشد که در تعاملات اجتماعی یک مدرسه وجود دارد. (الحسینی، ۸۳، ص ۶۶).

بی تردید یک نظام آموزشی ضعیف، کل نظام توسعه سرمایه ای انسانی را به مخاطره می اندازد و کسانی را تربیت خواهد کرد که آمادگی لازم برای ورود به دوره کسب و کار ندارند. (ناظری، ۸۴، ص ۳۰).

هدف از تربیت، ایجاد تغییرات در افراد است تا بتوانند خود را با نقشهای سنتی تعیین شده فرهنگ جامعه، سازگار سازند. یک نظام تربیتی شامل سه مولفه اساسی: اهداف، روش و محتوا است. باتوجه به این موضوع مهم و تاثیر شگرف آن، عنوان تحقیق بررسی تاثیر برنامه درسی پنهان بر ابعاد تربیتی (اهداف، روش، محتوا) گردد.

محقق بر آن است که به بررسی تاثیر برنامه درسی پنهان بر ابعاد تربیتی پردازد.

۱-۳- اهمیت و ضرورت انجام پژوهش:

باتوجه به تغییرات گسترده و پرشتاب در زندگی امروز، مسئولیت و نقش برنامه درسی در فرآهم آوردن تجربیات مفید و سازنده برای مخاطب نیز دست خوش تغییراتی شده است. هدف هر برنامه درسی، فراهم آوردن فرصت های مناسب برای رشد همه جانبه یادگیرندگان در ابعاد مختلف جسمی، عقلی، عاطفی و اجتماعی است. برنامه درسی باید با ایجاد فرصت های آموزشی مناسب، دانش آموزان را در شناخت و حل مسائل و مشکلات امروز و چگونگی استفاده از تجارب کسب شده در حل مسائل و مشکلات ناشناخته ی فردا آماده سازد. (کیامنش، راهنمای عملی ارزشیابی درسی، ۱۳۸۷، مقدمه) انواع برنامه درسی عبارت است از: برنامه درسی قصد شده (برنامه های کلی و ملی) ، برنامه درسی اجرا شده (مقداری از برنامه درسی قصد شده که معلم در آموزش و پرورش اجرایی کند)، برنامه درسی کسب شده (مقدار دانش، مهارت، نگرشی که از اجرای برنامه توسط یادگیرندگان کسب می گردد)، برنامه درسی سنجیده شده و برنامه درسی پنهان می باشد. (آقازاده، محرم، ۱۳۸۸، کلاس درسی) باتوجه به نقش و جایگاه برنامه درسی و اقسام آن به این موضوع می توان پی برد که برنامه درسی پنهان و نقش آن در تربیت، پدیده تر از دیگر برنامه های درسی است. بدین منظور و اهمیت آن، موضوع این پژوهش را بررسی تاثیرات برنامه درسی پنهان بر مولفه های تربیتی انتخاب کردیم.

با توجه به نقشه ای مهم برنامه درسی پنهان و ارتباط آن با ابعاد تربیتی (اهداف، روش، محتوا) در زندگی انسان موارد زیر را به عنوان ضرورت پژوهش می توان نام برد:

۱. نیاز مبرم جامعه به بسط و گسترش تربیت پنهان.

۲. توجه به فرآیند انسان شدن فرد.

۳. تعیین و تشخیص نگرشها، رفتارها، منش های افراد در مقابله با آسیبهای اجتماعی.

۴. برقراری خانواده ای مستحکم، پایدار و به تبع آن جامعه ای سالم.

۵. اجتناب از بروز رفتارهای نامطلوب و تلاش و کوشش برای ایجاد رفتار مطلوب.

نهادهای زیر را می توان به عنوان کاربران آموزشی از این طرح تحقیقاتی عنوان کرد:

۱. خانواده

۳. دانشگاه

۲. مدرسه

۴. مراکز انتظامی و امنیتی

۱-۴- اهداف تحقیق:

الف) هدف اصلی تحقیق : با توجه به اهمیت این پژوهش هدف اصلی بررسی تاثیر برنامه درسی پنهان بر ابعاد تربیتی

(اهداف، روش، محتوا) می باشد و اهداف فرعی را می توان به سه دسته زیر تقسیم کرد:

ب) اهداف جزئی (فرعی) تحقیق :

۱. شناخت تاثیر برنامه درسی پنهان بر اهداف تربیتی

۲. شناخت تاثیر برنامه درسی پنهان بر روش های تربیتی

۳. شناخت تاثیر برنامه درسی پنهان بر محتوای تربیتی

۱-۵- سوالات تحقیق :

۱- تاثیر برنامه درسی پنهان بر اهداف تربیتی چگونه است؟

۲- تاثیر برنامه درسی پنهان بر روشهای تربیتی چگونه است؟

۱- تاثیر برنامه درسی پنهان بر محتوای تربیتی چگونه است؟

۱-۶- ابعاد تربیتی و مهمترین آنها:

اهداف، محتوا، روش (دوانلو، میترا، برنامه درسی پنهان. تهران: انتشارات گرانمایه، ۱۳۸۷)

تربیت و آموزش شامل مولفه هایی است که از آنها به عنوان مولفه های تربیتی یاد میکنند. که می توان به: اهداف، روش، محتوا، ارزشیابی اشاره کرد.

۱-۷- متغیرها و واژه های کلیدی:

برنامه درسی پنهان- ابعاد تربیتی- اهداف تربیتی- روشهای تربیتی- محتوای تربیتی

تعریف برنامه درسی پنهان: برنامه درسی پنهان یکی از آن عواملی است که بر محدود کردن برنامه درسی تاکید می کند. برنامه درسی پنهان در حد معنی داری تعیین کننده مبنای احساس ارزش و عزت نفس می باشد که باعث ایجاد نظم در دانش آموزان می شود.

مفهوم برنامه درسی: کلمه ی برنامه درسی، معادل واژه "**curriculum**" است و از نظر لغت از کلمه لاتین (**currere**) به معنای راهی که باید طی شود گرفته شده است. این تصور بر یک مسیر یا برخی موانع یا وظایفی دلالت می کند که هر فرد بر آن ها غلبه پیدا می کند. یعنی مقوله هایی که دارای آغاز و انجام است و باید هدف هایی از آن ها منتج شود (ملکی، ۱۳۸۱: ۸).

"علی شریعتمداری" برنامه درسی را به عنوان کلیه ی تجارب، مطالعات، بحث ها، فعالیت گروهی و فردی و سایر اعمال مربوط به آن که شاگرد تحت سرپرستی و راهنمایی مدرسه انجام می دهد، تعریف می کند. (شریعتمداری، ۱۳۶۵، ۱۰).

همچنین برنامه درسی می تواند به طور گسترده در ارتباط با تجارب یادگیرنده، تعریف شود. این دیدگاه هر امری در مدرسه و حتی خارج از مدرسه را به عنوان بخشی از برنامه درسی مورد توجه قرار می دهد. نتیجه رفتار و کرداری مناسب و مقتضی سن و زمان را کنترل می کند. (خدابنده، ۸۳، ص ۳۵)

تعریف هدفهای آموزشی: هدف های آموزشی مقاصدی هستند که مبین تغییرمورد نظر در رفتار شاگردان هستند. هدف ها متفاوت هستند: دسته ای از آنها به آرمان های آموزشی ارتباط پیدا می کنند، برخی به منزله اصولی هستند که منجر به نتیجه دلخواه می شوند و گروهی دیگر فعالیت ها و عمل را در فرآیند آموزش مشخص می کنند. به آن دسته از اهداف آموزشی که به صورت عبارت های کلی بیان می شوند، هدف های کلی آموزش گفته می شود.

تعریف محتوا: محتوا، اصول و مفاهیمی هستند که به دانش آموزان ارائه می شود تا ورود آنان را به فعالیت های آموزشی میسر و رسیدن آنان را به هدفهای آموزشی نهایی امکان پذیر سازد. محتوای آموزشی باید براساس هدفهای آموزش تهیه و تنظیم شود به عبارت دیگر رفتارهایی که در هدفهای آموزشی ذکر می شوند، باید راهنمای گزینش محتوای آموزشی قرار گیرند.

تعریف روشهای آموزشی: شیوه و انتقال مسایل آموزشی و تربیتی است که با توجه به پیشرفتهای سالهای اخیر در تعلیم و تربیت راههای تعریف شده ای برای آن مشخص شده است.

فصل دوم

الف) مبانی نظری تحقیق

ب) پیشینه تحقیق